

Drogredenen

Stichting

Nederlands
Debat Instituut

schooldebatteren.nl

Een drogreden lijkt op het eerste gezicht vaak heel aannemelijk. Toch is een drogreden een voorbeeld van foutieve argumentatie, want in een drogreden wordt het standpunt namelijk niet of niet geldig onderbouwd. Wanneer het je lukt om drogredenen te herkennen, zal je kritischer worden als het gaat om uitspraken van andere mensen, maar ook die van jezelf. We hebben de 12 belangrijkste drogredenen op een rijtje gezet, met voorbeelden uit de praktijk (veelal politiek) en uitleg.

Tip!

Meer uitleg nodig over wat elke drogreden precies inhoudt? Dit vind je op ons [A3-overzicht](#) (die je ook kunt ophangen in de klas!).

De geschiedenis van de drogredenen

In de tweede helft van de vijfde eeuw voor Christus bestond er een groep leraren – de sofisten – die onder meer les gaven in retorica. Wat het gebruik van retorica betreft, stonden Plato en de sofisten lijnrecht tegenover elkaar. Sterker nog: Plato vond het maar niks dat de sofisten met hun retoriek slechts als doel hadden de macht van de spreker te vergroten, terwijl hij vond dat de retoriek tot doel moest hebben om het volk kennis bij te brengen. De sofisten lieten de vorm de inhoud overschaduwen, alleen maar om het volk te behagen.

Sofisme werd op een gegeven moment zelfs synoniem voor drogredenen. De sofisten beweerden dat het niet mogelijk was om een waarheid aan te wijzen er dat er telkens een nieuwe tijdelijke, plaatselijke waarheid zou komen als uitkomst van een debat of discussie.

Bron: Debatteren om te winnen, Van Grieken, Noordhuis en Piras, 110

1. Persoonlijke aanval

Van een persoonlijke aanval is sprake wanneer iemand niet ingaat op de argumenten van zijn tegenstander, maar in plaats daarvan de tegenstander beschuldigt van onkunde, onbetrouwbaarheid of andere slechte eigenschappen. Er wordt op de man gespeeld: de persoon wordt aangevallen, niet zijn standpunt. De tegenstander wordt als gesprekspartner dus niet serieus genomen. Dit slaat het debat dood omdat iemand de mond wordt gesnoerd. Daarnaast vormt het niet een geldig argument voor of tegen de stelling, omdat de persoon wordt aangevallen in plaats van de stelling.

Geert Wilders (PVV) tegen Mark Rutte (Premier, VVD) tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen 2019

"Nederlanders verdienen een premier die Nederlanders weer op 1 zet. Die 'Nederlanders eerst' op zijn voorhoofd heeft staan. Weg van de middelmatigheid. Op naar een prachtige toekomst van ons mooie land. Dus, en ik zeg het in alle vriendelijkheid, ga wat anders doen meneer Rutte. Maak een mooie wereldreis, zoek een leuke vriendin, koop een hond, ga golfen. U mag kiezen, u mag het ook allemaal doen. Doe wat u leuk vindt en ik meen dat oprecht, ik gun u dat van harte maar laat alsjeblieft Nederland een keer met rust. Laat Nederland een keer met rust."

0:00 - 1:45

Wilders valt Rutte persoonlijk aan, want hij reageert niet inhoudelijk maar draagt aan waarom Rutte ongeschikt is als premier.

2. Cirkelredenering

Bij een cirkelredenering wordt het standpunt ondersteund door het herhalen van datzelfde standpunt, maar dan anders geformuleerd. Het is een slecht argument omdat iemand alleen maar twee keer zegt dat iets zo is, zonder uit te leggen waarom iets zo is.

Premier Mark Rutte (VVD) staat de pers te woord na de ministerraad op 23 oktober 2020

Journalist: "Mochten die cijfers nou niet gaan dalen neigt u dan meer naar het bijdraaien van maatregelen of aan het uit de kast halen van nog een hamer?"

Rutte: "Ga ik niet over speculeren. We gaan eerst nu kijken wat de cijfers doen. Intussen denken we na over alle denkbare scenario's maar we gaan er niet over spreken, omdat ik wil dat u en ik ons vooral nu richten op het succes maken van het pakket van 13 oktober. En anders gaan we allemaal weer zitten kijken wat moet er misschien nog extra. *Als het moet, moet het.*"

Mark Rutte geeft hier aan dat hij zeker bereid is om extra maatregelen in te voeren als dat moet. De reden die wordt gegeven voor het moeten invoeren van extra maatregelen is dat het moet. Dat is twee keer hetzelfde, en beantwoordt niet de vraag over of het niet dalen van de cijfers een reden is tot andere maatregelen.

3. Ontduiken bewijslast

Bij deze drogredenen beweert iemand iets om vervolgens van de andere partij 'bewijs voor het tegendeel' te vragen. Net als bij de cirkelredenering vertelt iemand dus alleen dat iets zo is, zonder uit te leggen waarom. Ook als iemand in een discussie of debat geen argumenten voor zijn standpunt wil geven of ze ten onrechte presenteert als vanzelfsprekend, heet dat ontduiken van de bewijslast.

Thierry Baudet (FvD) tegen Premier Mark Rutte (VVD) over het bombardement in Irak

Baudet: "*Een foto met daarop minstens 70 verbrande en gestorven burgerlijken. Die kun je niet vergeten. Je kan niet zeggen 'daar heb ik geen herinnering aan'. Of u bent geïnformeerd of u bent niet geïnformeerd, maar al die vaagheid op zich al is volstrekt ongeloofwaardig. Dat soort beeldmateriaal vergeet een mens nooit meer!*"

Rutte: "Ik heb geen enkele herinnering aan dat ik in juni 2015 vanuit het SMO of door mevrouw Hennes geïnformeerd ben. Kan niet garanderen dat het niet gebeurd is, ik heb er alleen nul herinnering aan. Dat is wat ik u zeg. *Dat staat ook in de brief, dat is gewoon een feit en dat is een kwestie van vertrouwen of u dat aanneemt of niet.*"

Beide politici leggen hier niet uit waarom het wel of niet mogelijk is zoiets te vergeten en vragen aan de ander om dat uit te leggen/te bewijzen.

4. Het vertekenen van een standpunt

Bij het vertekenen van het standpunt wordt het standpunt of een argument van de tegenstander onjuist weergegeven. De tegenstander wordt dan een standpunt of argument in de mond gelegd dat hij niet heeft ingenomen. Dat is dan meestal een uitspraak die niet zo makkelijk te verdedigen is.

23:04 - 23:17

Premier Mark Rutte staat de pers te woord na de ministerraad op 23 oktober

Journalist: "Omdat u weet dat als u ze noemt dat ik ze ga uitzenden. En dat het op die manier in het nieuws komt."

Rutte: "Ja, maar dan wordt het Rutte speculeert over of suggereert dat- en dat weten we niet zeker want ik vind dat je dat op basis van de feiten moet doen."

Mark Rutte vult voor de journalist in hoe hij de woorden van de premier zal verdraaien.

5. Bespelen van het publiek

Als een spreker een beroep doet op de emoties van het publiek om het te winnen voor zijn standpunt, heet dat bespelen van het publiek. Soms formuleert iemand zijn standpunt zó dat het moeilijker wordt om ertegen in te gaan. Op deze manier probeert iemand een afwijkende mening te voorkomen.

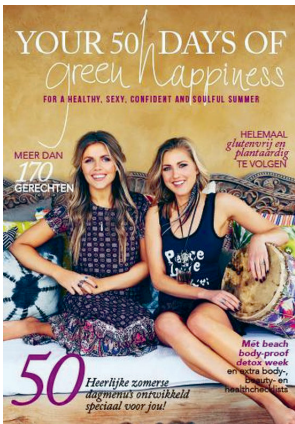
Tijdens het Kamerdebat 12 november 2020

Madeleine van Toorenburg (CDA): "Voorzitter u ziet me hier ijsberen en u weet dat ik niet op mijn best ben als ik witheet word, maar ik zit me echt zo op te vreten. De heer Azarkan die de vermoorde onschuld speelt en iets goed praat dat op het meest foute moment ter discussie is gesteld. Want hij weet, SGP, CU, het CDA, die hadden niet zoveel met die godslastering. Maar daar gaat het hier niet om. Hier gaat het erom dat een leraar in een klas een cartoon staat te bespreken, onthoofd wordt en vervolgens gaan we dan discussie voeren over godslastering. Dit is een nieuwe mes in de rug van deze leraar. En dat zou de heer Azarkan zich moeten realiseren."

Van Toorenburg zou met veel minder 'boze taal' hetzelfde kunnen zeggen. Maar doordat ze zich er zo over opwindt, wordt het voor de luisteraar een stuk lastiger om het met haar oneens te zijn. Immers: "Als zij zich hier zo druk om maar, moeten wij dat als luisteraars misschien ook doen!" Als zij de woede/emotie uit de tekst haalt, voelen luisteraars zich minder gestuurd/ gedwongen/geroepen om haar standpunt over te nemen. Door haar boosheid wordt het voor de luisteraar zonder mening veel moeilijker om het standpunt van Azarkan objectief af te wegen tegen haar standpunt.

6. Onjuiste oorzaak-gevolgrelatie

- De in het argument genoemde oorzaak is niet voldoende om tot het voorspelde gevolg te leiden.
- Het genoemde gevolg kan andere oorzaken hebben dan de oorzaak die genoemd wordt.
- Er is tussen twee zaken die gelijktijdig of kort na elkaar gebeuren, een oorzaak-gevolgrelatie wordt gelegd, terwijl die relatie er niet is.

Tessa Moorman, de oprichter van Green Happiness

"Wat eet je als je green en happy wilt worden? Geen zuivel in elk geval, want dat zou het lichaam verzuuren."

→ Lees hier het artikel

Tip!

Bovenstaand artikel is geciteerd in Zondag Met Lubach

In deze zin worden er twee oorzaak-gevolg relaties genoemd waarbij twee zaken met elkaar worden verbonden die niet duidelijk in relatie met elkaar staan. Deze zijn:

- Oorzaak: je hebt een verzuurd lichaam → gevolg: je voelt je niet green en happy.
- Voor zover bekend weten we niks over de relatie tussen een 'zuurder' lichaam hebben (met bijvoorbeeld een hogere pH-waarde) en mensen hun gevoel van zich 'green' en 'happy' voelen. Hier worden drie begrippen die op zichzelf al moeilijk definieerbaar zijn (wat is 'green en happy' zijn? Wat is een zuur lichaam?) met elkaar verbonden zonder dat hier enige aanleiding voor is anders dan een persoonlijk standpunt sterker maken.
- Oorzaak: melk drinken → gevolg: je krijgt een verzuurd lichaam.
- Hier wordt onterecht de indruk gewekt dat het drinken van zuivel (bijvoorbeeld een glas melk) direct leidt tot een verzuurd lichaam, terwijl dat geen direct gevolg van het drinken van zuivel is. Volgens het voedingscentrum bevatten zuivelproducten juist voedingsstoffen die gezond zijn voor het lichaam en bovendien wordt het eten van verschillende soorten voedsel (waaronder zuivel) door het voedingscentrum gezien als een gezond dieet.

7. Verkeerde vergelijking

Bij deze drogreden worden twee dingen met elkaar vergeleken en van die vergelijking kun je je afvragen of die wel terecht is.

DWDD – Jesse Klaver en de boeren

Erik Luiten (boer): "De landbouw heeft genoeg gedaan. De landbouw heeft al 60% ingeleverd van de ammoniakuitstoot top 1990. Noemt u nou eens een sector die ook zo ver is. Zullen we het zo zeggen: als andere bedrijven ook zo ver zijn, dan klopt men maar weer eens aan bij de landbouw'."

De enige reden dat het de landbouw sector is gelukt om 60% in te leveren op ammoniakuitstoot is omdat zij ook één van de weinige sectoren zijn waar onnodig veel ammoniak werd uitgestoten. Met de nieuwe technologieën en kennis van nu was het voor de landbouw dus relatief makkelijk om de uitstoot met 60% te verminderen. Daarnaast is het zo dat als je als sector 300 miljoen kilo ammoniak uitstoot, je ook meer bij moet dragen dan wanneer je als consumentensector 20 miljoen kilo uitstoot. Er is hier dus sprake van een onjuiste vergelijking tussen de landbouwsector en andere sectoren als het gaat over (het verminderen van) ammoniakuitstoot.

8. Overhaaste generalisatie

Bij een overhaaste generalisatie wordt er op basis van één of enkele gevallen een conclusie getrokken voor een heel grote groep of zelfs voor alle gevallen. Die conclusie is op zijn minst voorbarig.

RTL Late Night: Dotan

Angelique Houtveen (DJ 3fm): "Waar ik echt heel benieuwd naar ben: er was op een gegeven moment een case waar jij naast een fan in het vliegtuig zou zitten, die jouw muziek aan het luisteren was maar het niet door had – was dat waar?"

Dotan: "Ja dat is waar. En dat is eigenlijk, ehm, en dat zei ik ook weet je wel, van vorige week tegen die journalist, ik ben met mijn gezicht niet veel te zien. Als in van, *mijn muziek is eigenlijk bekender dan dat ikzelf ben*. En het gebeurt echt regelmatig dat ik of in een tram zit, of ehm, ik was van de week in een sportschool en we hebben daar een bord waar je dan je naam op zet voor je score met crossfit en die jongen stond naast me en zei: 'Oh Dotan die ken ik eigenlijk alleen maar van de artiest' en ik keek hem aan van 'oh oke' en dat soort dingen."

Dotan verdedigt hier de stelling dat zijn muziek veel bekender is dan hijzelf, maar zijn enige argument daarvoor is een jongen die hij is tegenkomen in de sportschool.

Uitleg over anekdotisch bewijs/
overhaaste generalisatie door Arjen Lubach.

9. Vals dilemma

Als er een situatie zo wordt voorgesteld dat er maar twee – elkaar uitsluitende – mogelijkheden zijn, terwijl er veel meer mogelijkheden zijn, heet dat een vals dilemma.

Thierry Baudet (FvD) dient motie van wantrouwen in tegen minister Ferd Grapperhaus (VVD)

"De meeste mensen vinden dat de minister aan mag blijven... maar ik ben het daar niet mee eens. Ik vind dat wat hij heeft gedaan, aantoonde dat hij ofwel volstrekt niet in staat is om iets wat hij blijkbaar ziet als een levensgevaar toe te passen in een situatie waar enige privédruk is... Als hij echt gelooft dat corona heel er levensgevaarlijk is, dan doe je dat niet, tenzij je ontoerekeningsvatbaar bent. Dus: *ofwel hij is ontoerekeningsvatbaar, dan moet hij weg, ofwel hij voert beleid uit waar hij niet in gelooft en hij weigert dat toe te geven*. Hij weigert te zeggen 'laten we stoppen met deze onzinnige regels' en daarom dien ik een motie van wantrouwen in. Ik vind dat de minister moet opstappen."

Baudet doet hier alsof er maar twee opties zijn:

- 1) Grapperhaus is gestoord (ontoerekeningsvatbaar) of;
- 2) Grapperhaus gelooft niet in zijn eigen beleid, terwijl het niet volgen van de coronamaatregelen natuurlijk ook andere redenen kan hebben.

10. Onjuist beroep op autoriteit

Zich beroepen op een autoriteit kan een standpunt ondersteunen. Soms is een autoriteit echter onbetrouwbaar, omdat diegene belangen bij de zaak heeft of omdat diegene geen autoriteit op het betreffende gebied is.

Commercial Allianz: Premieberekening binnen 20-sec met Usain Bolt

- In deze commercial wordt de snelheid van Usain Bolt ingezet als een reden om een autoverzekering bij Allianz Direct af te sluiten, terwijl die twee zaken natuurlijk niks met elkaar te maken hebben!
- Vinden je leerlingen dat dit ook wel iets weg heeft van een onjuiste oorzaak-gevolg relatie? Dat kun je inderdaad ook beargumenteren. "Usain Bolt kan hard rennen, gevolg: hij is een autoriteit op het gebied van autoverzekeringen."

00:50 - 1:10

CDA WIL PROSTITUTIE STRAFBAAR MAKEN

Anne Kuijk (CDA) over verbod prostitutie

"En ja, als jonge vrouw zelf, vind ik het eigenlijk gek dat dit nog bestaat: seks op betaling. Want kijk als een man tegenover een vrouw staat, en die zegt 'ik wil seks', en zij zegt 'nee' dan verandert in de prostitutie die 'nee' in een 'ja' door geld. Dat vind ik niet meer van deze tijd."

Anne Kuijk beroept zich hier op haar 'jonge vrouw zijn' om haar standpunt over prostitutie meer geldig te maken, terwijl 'jonge vrouw zijn' niks zegt over wat jij weet over de prostitutie.

11. Overdrijven van de voor- of nadelen

Als de gevolgen van een handeling heel erg worden overdreven, is dat een onjuist beroep op het voordelenschema (of het nadelenschema).

Krol over het legaliseren van wietteelt (1:45 min)

"Je reguleert en je legaliseert, daarmee voorkom je dat het in een crimineel circuit terecht komt, je kunt zorgen dat je grip krijgt op hoeveelheden, op kwaliteit."

Buma over het legaliseren van wietteelt (1:56min)

"Ik pas ervoor om er akkoord mee te gaan dat wij de draaischijf voor Europa zijn. Dat men naar Nederland komt om die drugs te nemen en dat Nederland de distributeur, het Columbia, van Europa is."

Krol geeft een voorbeeld van het overdrijven van voordelen. Wanneer wietteelt wordt gelegaliseerd zal namelijk alle criminaliteit rondom drugs verdwijnen. Export naar het buitenland blijft bijvoorbeeld waarschijnlijk een probleem, omdat het in andere landen niet gelegaliseerd is. Daarnaast weten we niet gelijk wat de kwaliteit van de wiet is en de hoeveel er wordt gemaakt. Het is een stap in de goede richting, maar deze positieve effecten zijn niet een gegeven. Krol doet alsof dit wel zo is en overdrijft daarmee de voordelen.

Buma geeft een voorbeeld van het overdrijven van nadelen. Of Nederland de draaischijf wordt van Europa en of iedereen massaal naar Nederland komt om wiet te halen, is geheel afhankelijk van hoe de legalisatie van de wietteelt eruit gaat zien. Het beleid kan natuurlijk op zo'n manier gemaakt worden dat dit niet het geval hoeft te zijn. Buma neemt echter aan dat deze consequenties er zullen zijn, terwijl dat helemaal niet zeker is. Verder is het op zijn zachtst gezegd een verkeerde vergelijking en een overdrijving om een Nederland waarin wiet gelegaliseerd wordt te vergelijken met Columbia, een land waar drugscriminaliteit en -geweld een veel ernstiger probleem is. Daarmee overdrijft Buma dus de nadelen van het legaliseren van wietteelt.

12. Onjuist beroep op een kenmerk of eigenschap

Als aan een bepaald kenmerk veel betekenis wordt toegekend terwijl diverse andere relevante kenmerken worden genegeerd, is er sprake van een onjuist gebruik van het kenmerk- of eigenschapsschema.

#BOOS – Van Haga

Van Haga: "Ik heb mijn hele bedrijf op afstand gezet dus waarom gaat u niet naar hun toe? (...) Dat zou kunnen, ik ben niet op de hoogte (...) Je zult toch naar het nieuwe bedrijf moeten gaan, en dan naar de directeur, die gaat je vast te woord staan."

In zijn reactie op de vragen die aan hem worden gesteld, focust Van Haga enkel op een eigenschap die hij nu heeft: niet meer directeur zijn van dit bedrijf. Daarmee negeert hij een ander relevant kenmerk, namelijk dat dat hij ten tijde van de misstanden waar naar wordt gevraagd wel directeur was! Hij gebruikt zijn ex-directeur zijn dus op een onjuiste manier door te doen alsof dat heel lang geleden is en hij alles heel snel is vergeten.